

Stora Markie

av Sylve Åkesson

STORA MARKIE ligger vid "Landsvägen" (väg 101) ca 2 km väster om Anderslöv, en dryg mil nordöst om Trelleborg. Det nuvarande corps de logiet uppfördes 1927 efter en brand, som ödelade det gamla från 1700-talet. Invid gårdsplanen ligger en lång flygelbyggnad i sten, som 1849 ersatte en äldre korsvirkeslänga på samma plats. Ladugården består av grundmurade gråstenshus och domineras av en väldig magasinsbyggnad, uppförd 1803.

En större gård låg här redan under medeltiden. Den förste kände ägaren är riddaren Jacob eller Jeppe Jensen Galen, som 1351 skrev sig till Markie. Den skånsk-danska stormansätten Galen omnämnes redan ca 1200 (se Ellinge) och skaffade sig ett betydande godsinnehav i Skåne. Riddar Jeppe var en rik och mäktig herre och bror till ärkebiskop Peder Jensen i Lund. Han var född på Näsbyholm och satt som ärkebiskopens länsman på Bornholm 1345. 1362 sålde han Markie till Valdemar Atterdag. Dennes yngsta dotter Margrethe (I) fick året efter gården i hemgift, när hon blott tio år gammal gifte sig med den norske kungen Håkon VI, son och medregent till kung Magnus Eriksson i Sverige. Anledningen till det tidiga giftermålet var att kungarna härigenom ville stå enade i kampen mot tyskar och upproriska inhemska stormän. Den lilla barndrottningen fick tillbringa sin uppväxt i Norge, där hon uppfostrades av sin stränga hovmästarinna Märete Ulfsdotter, som var dotter till den heliga Birgitta. Markie stannade kvar i kungliga händer en längre tid och var då lydgård under Lindholmen, som i slutet av 1300-talet var Nordens politiska centrum, varifrån drottning Margrethe styrde unionsländerna.

År 1456 hade Markie på nytt kommit i enskild ägo och innehades av en annan storman, riddaren Niels Pedersen Gyldenstjerne. Gården ärvdes samma år av hans son, riksrådet Mourids Nielsen, som skrev sig till den gamla släktgården Ågård i Jylland. Han var en av sin tids ansedda män och deltog som riksråd i de talrika mötena med svenskarna i samband med unionsbildandet. 1480-94 satt han som länsman på Aalborghus och 1484-89 även på Lundenaes. Han var gift med Margareta Turessdotter Bielke, dotter till den välkände svenske unionsvännen Ture Turesson Bielke. Denne hade på grund av sitt ställningstagande för Christian I tvingats fly till Danmark, där han gifte sig med Ingegerd Körningsdatter av den danska ätten Kyrning. Unionstiden medförde ett närmande mellan de nordiska länderna och det var inte ovanligt att de sydsvenska och danska ätterna blev besläktade. Vid Mourids Nielsens död omkr. 1504 tillföll Markie hans enda barn, dottern Anne, som blev den sista ägaren av släkten Gyldenstjerne.

I sitt första gifte med riksrådet Oluf Stigsen Krognos d.y. (död 1505) till Bollerup, Krapperup och Karsholm hade Anne Gyldenstjerne dottern Anne. Maken i hennes andra gifte, riksrådet Predbjörn Clausen Podebusk, som var länsman på Riberhus och en av adelns ledare i upproret mot Christian II, hade från sitt tidigare äktenskap med Vibeke Rosenkrantz sonen Claus. Claus Podebusk gifte sig med sin styvsyster Anne Krognos och övertog Markie av sin far 1528. Han dog redan 1540 och gården återgick då till fadern, som avled året efter. Markie innehades därefter av Anne Gyldenstjernes son från första äktenskapet, Mourids Olufsen Krognos, död 1550. Anne Gyldenstjerne överlevde både sin svärson och sin andre make och avled 1545.

Gården övergick 1550 till Anders Bentsen Bille till Söholm, som varit gift med Annes dotter Pernille Olufsdatter Krognos (död 1533). Han var en i rikets ärenden mycket betrodd man under fyra danska kungars regeringstid. 1502 deltog han som anförare för artilleriet under hertig Christians (II) krigståg i Västergötland och var 1503 nära att mista livet vid Elfsborg under ett angrepp från den svenske riddaren Åke Hansson Natt och Dag. 1506 tjänstgjorde han i flottan under Jens Holgersen Ulfstand, herren till Glimmingehus. 1505-34 och 1540-45 var han länsman på

Stegehus på Mön. I närvaro av både kung Hans och ärkebiskopen dräpte han 1508 riksrådet Niels Hak till Häckeberga i en duell på Helsingborgs slott och tvingades för en tid gå i landsflykt, men redan samma år kunde han återvända och fira sitt bröllop med Pernille på Stegehus. Han dömdes senare att erlægga en stor mansbot för dråpet. Bille var en duglig krigare och utmärkte sig för stor tapperhet både i unionsstriderna mot svenskarna och när han 1510 slog tillbaka ett anfall mot Mön av lübeckarna, vars flotta då härjade de danska kusterna. 1514 dubbades han som belöning till riddare och utnämndes 1523 till riksråd och riksmarsk. När Christian samma år lämnade Danmark efter upproret mot honom, slöt sig Bille i stället till hans efterträdare Frederik I. 1524 deltog han i fredsmötet mellan Frederik och Gustav Vasa i Malmö, där dessa tillsammans med lübeckarna skulle försöka lösa den dansk-svenska tvisten om Bohuslän, Halland, Blekinge och Gotland. Gustav Vasas krönikeskrivare Peder Svart berättar, att Bille då skall ha ifrågasatt den unge svenske kungens kännedom om de äldre förhållandena på Gotland, varpå Gustav Vasa förstummat denne med svaret: "Besinnen Edra ord, herr Anders Bille. Vet en ung man kan spörja tillbaka så långt som en gammal kan minnas?" Mötet utmynnade i ett avtal, känt som Malmö recess, som var ett misslyckande för svenskarna. Gustav Vasa lämnade Malmö arg och missbelåten och svor att aldrig mer bege sig utanför Sveriges gränser, vilket han inte heller gjorde. Under Grevefejden bytte Bille politisk ståndpunkt flera gånger och befann sig hos borgerskapet i det Christian II-trogna Köpenhamn, när den belägrade staden 1536 kapitulerade för Christian III. Han avsattes då som riksråd och miste sina län men togs senare till nåder av kungen och utsågs 1539 på nytt till riksråd och blev ståthållare på Köpenhamns slott. Bille användes ofta på diplomatiska uppdrag och deltog i fredsförhandlingarna med Sverige i Brömsebro 1541 och med Nederländerna i Speyer 1544. Han dog 1555.

Markie delades då mellan hans och Pernilles son Eggert Bille och Mourids Podebusk, som var son till Claus Podebusk och gift med Magdalene Sehested. Eggert Bille hade i sitt äktenskap med Abele Kaas inga barn och hans del ärvdes omkr. 1580 av hans ogifta syster Ingeborg Bille. Mourids Podebusks del gick till sonen Claus ("den rige"), gift med Sophie Ulfstand, och ärvdes 1616 av deras dotter Margrethe Podebusk, gift med översten Frederik Rantzau. Vid hennes död ca 1632 övergick denna del till maken, som gifte om sig med Ide Skeel. Han hade vid denna tid kommit i besittning även av Ingeborg Billes del och var således ägare till hela egendomen. Frederik Rantzau avled 1645 och gården innehades därefter av hans änka Ide Skeel.

Hon sålde 1649 Markie till sin släkting Tage Ottesen Thott till Näs och Ericsholm (nuvarande Trollenäs och Trolleholm), även kallad "Skånske kungen" på grund av sin makt och sitt stora godsinnhav. Efter hans död 1658 ärvdes gården av yngste sonen Ove Thott, som var gift med Frederik Rantzaus och Ide Skeels dotter Margrethe. Denne var arvinge till många gods, men han förlorade dem alla genom sitt slösaktiga levnadssätt. Markie skall han ha lämnat bort för en räkning, som han hade hos en köpman i Malmö. Ove Thott dog 1666. Om Tage och Ove Thott berättas mera under bl.a. Trolleholm och Skabersjö.

Sedan Ove Thotts änka Margrethe Rantzau gått i konkurs, tillföll gården i slutet av 1660-talet godssamlaren, landshövdingen friherre Augustin Leijonsköld, sedan han löst utlöpande skuldsedlar och växlar. Han sålde 1670 Markie till fru Anna Jespersdotter, som var änka efter lantmedikus Hans Horster. Hon gifte året efter om sig med professorn i filosofi vid Lunds universitet, Nils Pederson Wolff, som senare adlades Stiernberg. När hennes enda barn, en dotter från första äktenskapet, avled före henne, sålde hon 1714 gården till överkrigskommisarien Josua Stiernblad.

Denne var ursprungligen en ofrälse man med namnet Fistulator men adlades och blev stamfader för den släkt som fortfarande innehar gården. Han hade själv inga barn i sina tre äktenskap, men hans sista hustru Maria Hegardt hade sonen Hakvin (Hack) från sitt första äktenskap med handelsmannen Hack Persson i Karlshamn. Hakvin adopterades av styvfadern och fick dennes namn Stiernblad. Den närmaste anledningen härtill sägs ha varit, att kung Fredrik I blivit så intagen av denne unge mans raskhet, att han beslöt utnämna honom till hovjunkare. Ett hinder härför var dock att han var ofrälse, varför kungen övertalade Stiernblad till adoptionen. Maria Hegardt var dotter till den förmögne rådmannen Peter Hegardt i Malmö och blev en av de stora kvinnliga godsägarna och

fideikommiss-stiftarna i Skåne sedan detta blivit svenskt. Efter Josua Stiernblads död 1717 gifte hon 1723 om sig med den berömde karolinergeneralen friherre Axel Gyllenkrok till Svenstorp, som dog 1730. 1743 stiftade hon Svenstorp till fideikommiss för sonen i detta äktenskap, Fredrik Gustaf Gyllenkrok, liksom Stora Markie för Hakvin Stiernblad.

Den sistnämnde tillträdde Markie 1745 och sedan dess har gårdens ägare alltid burit det Stiernbladiska namnet. Hakvin Stiernblad hade gjort militär karriär och var en tid ryttmästare i hessisk tjänst. Genom sitt giftermål med Maria Sophia Beck-Friis fick han Torup och bosatte sig där. Därefter tog han tjänst vid hovet och blev kammarherre och överceremonimästare. Sitt friherreskap fick han på följande sätt. Sonen Axel Stiernblad gick i österrikisk tjänst som militär och blev då skyddsling till den österrikiske storkanslern Leo Ulfeldt, som var den siste på svärdsidan av denna gamla ätt och släkting till honom. Modern Maria Sophia var nämligen den kände Corfitz Ulfeldts (se Torup) sons dotterdotter och storkanslern dennes sonson. Ulfeldt utverkade åt Axels far värdigheten som kejserlig romersk riksfriherre och denna konfirmerades sedan av kung Adolf Fredrik. Hakvin Stiernblad bodde troligen aldrig på Stora Markie och dog 1780 på Torup.

Hans son, översten och riddaren friherre Jochum Stiernblad, övertog då fideikommisset. Dennes äktenskap med Marie Sophie Wrangel von Brehmer var barnlöst och vid hans död 1794 tillträdde den nyssnämnde brodern Axel, som dog ogift 1815. Under hans tid ersattes den gamla ladugårdens halmtäckta korsvirkeslängor av grundmurade gråstenshus och då byggdes också det väldiga magasinet. Han efterträddes som fideikommissarie av sin yngste bror, hovmarskalken Fredrik Stiernblad, gift med Fredrique Arnell. Denne dog redan 1817 och fideikommisset övergick då till hans äldste son Axel Josua Stiernblad, gift med Sofia Amalia Ammilon. Markie arrenderades från mitten av 1800-talet av hans bror Carl Fredric August, innan denne 1864 tillträdde godset. Under hans arrendetid företogs en omfattande förändring av mangården. Han var en mycket dugande lantbrukare och ökade gårdens avkastning mångdubbelt. I sitt äktenskap med Emmy Charlotta Thulstrup fick han sex barn, av vilka sonen Carl Edvard Stiernblad 1868 tillträdde Markie. Han var gift med Vilhelmina Augusta von Platen och i deras äktenskap föddes fyra söner, vilka alla avled före fadern. Vid dennes död 1925 fanns två efterlevande döttrar, men enligt fideikommissbrevet fick godset inte ärvas av kvinnor utan skulle övergå till närmaste manliga avkomling inom släkten.

Markie tillföll därför brorsonen Fritz Edvard Curt Stiernblad, äldste son till framlidne bankdirektören major Carl William Stiernblad. Brorsonen var äventyrslysten och hade först gett sig ut i världen som sjöman men var nu försvunnen i Sydamerikas urskogar. Han återfanns som stationsföreståndare vid en järnvägsstation i Chile, där han nåddes av ett telegram, att han skulle komma hem för att tillträda Stora Markie som fideikommissarie. Han efterträddes av sin son i första äktenskapet med Hilma Margareta Larsson, Hack William Jules Stiernblad, gift med Anna Gunilla Krüger.

Deras son Haquin Stiernblad tillträdde sedan som ägare. Fideikommisset Stora Markie är sedan 1971 omvandlat till Stora Markie Gods AB, med moderbolaget Stora Markie Fasighets AB, och drivs i Stora Markie Drifts AB. Godset omfattar ca 900 hektar. Inte tillgängligt för allmänheten. Mitt emot avfarten till Stora Markie går en avtagsväg från Landsvägen, som leder till Markiehage vid Börringesjöns sydspets. Det är en vacker slottsbyggnad med stor park, uppförd 1875-76. Mellan Stora Markie och Markiehage finns ett omfattande allésystem och vackra bokskogar på kullarna söder om sjön.

Källa: Sylve Åkesson, Skånska slott och herresäten